

Viešosios nuotolinės konsultacijos **Pavaduotojų, vadovų lyderystė: naujausi Lietuvos tyrėjų duomenys ir rekomendacijos dėl mokymuisi palankios aplinkos kūrimo. Mokinio galių stiprinimas,**

įvykusios 2022 m. gegužės 24 d.,

MEDŽIAGA

Dr. Eglė Kemerytė-Ivanauskienė, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų instituto vyresnioji mokslo darbuotoja

Norėčiau pristatyti atliktą tyrimą.

Mokinio galių stiprinimas

Dr. Eglė Kemerytė-Ivanauskienė,
Vytauto Didžiojo Universiteto Švietimo akademijos Edukologijos tyrimų institutas

Projektas Mokymuisi palankios aplinkos kūrimas: mokyklos bendruomenę įgalinančių veiksmų paieška (GALIA) finansuojamas pagal apraše „Dėl Europos Sąjungos fondų lėšomis tikslingų finansuoti veiksmų ir projektų“ numatytą veiksmą „Trumpalaikiai (reikminiai) tyrimai (sveikatos, socialinėje ir kitose srityse), analizė ir diagnostikos diegimas (suderinus su SAM), susiję su COVID-19“. Sutarties Nr. S-DNR-20-1

Pirmiausia pakalbėkime apie atsižvelgimą į mokinių brandos ypatumus ir apie tai, ką galėtų padaryti bendruomenė, kad brendimas būtų šiek tiek lengvesnis.

Mokyklos bendruomenės žingsniai, atsižvelgiant į mokinių brandos ypatumus

MOKINIO LYGMUO

- Atsižvelgimas ugdymo procese į mokinių brandos ypatumus
- Pamokų tvarkaraščio planavimas, vėlinant pamokų laiką paaugliams
- Socialinio teisingumo visiems mokiniams užtikrinimas
- Mokinių augimo mąstysenos puoselėjimas

Pradėsime nuo pirmo žingsnio.

Atsižvelgimas ugdymo procese į mokinių brandos ypatumus

MOKINIO
LYGMUO

Branda yra viena iš pagrindinių mokinio individualių savybių, išreiškiančių kaitą – kinta ne tik paauglio fizinis kūnas, bet ir jo bendra elgsena, motyvacija, santykiai su kitais žmonėmis ir įsitraukimas į mokymąsi.

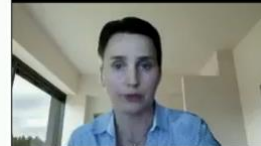
Paauglystės laikotarpiu yra aktyvuojama simpatinė sistema, todėl paaugliams būdinga stipri emocinė reakcija. Gali sutrikti paauglių judesių koordinacija, pablogėti atmintis, suprastėti miego kokybė. Būnant autoritetu, paauglius galima greitai kuo nors galima įtikinti, patraukti į savo pusę.

Atsižvelgimas ugdymo procese į mokinių brandos ypatumus

MOKINIO
LYGMUO

- ✓ Mūsų tyrimo rezultatai rodo, kad 12–14 m. amžiaus vaikinams ir 11–13 m. merginoms dažniausiai būdinga III brandos stadija.
- ✓ Toje pačioje klasėje gali būti net 3-jų brandos stadijų mokiniai – ypač tai būdinga 7 ir 8 klasėms, todėl mokinių gebėjimai ir įsitraukimas į mokymosi procesą labai skiriasi, o tai, savo ruožtu, kelia iššūkių mokytojams.

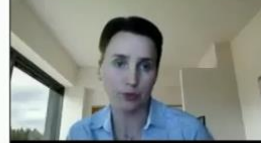
Kiekviena brandos stadija ateina ne tik su fiziologiniais pokyčiais, bet ir su skirtinga emocine nuostata, skirtingais gebėjimais. Trečiojoje brandos stadijoje esančių paauglių kognityviniai gebėjimai yra mažesni negu esančių ketvirtojoje stadijoje, todėl jie negali atlikti tam tikrų užduočių. Ankstesnės brandos vaikams būdingi geresni akademiniai gebėjimai, nes jie geba geriau susitelkti į užduotį. Bet jie dažniausiai turi problemų dėl savireguliacijos.

Atsižvelgimas ugdymo procese į mokinių brandos ypatumus

MOKINIO
LYGMUO

- Skaidykite užduotis mažesniais žingsniais.
- Nelyginkite mokinių tarpusavyje, nekritikuokite.
- ✓ Jei pamokos paaugliams prasideda **anksti ryte**, per jas **neskirkite atsiskaitymų ar sudėtingų užduočių**.

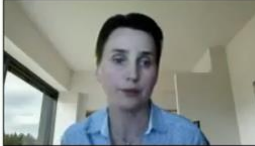

Užduotį skaidyti reikėtų dėl to, kad paauglystėje yra sumažėjęs „atlygio“ hormono kiekis. Jei užduotis yra sunki ir kompleksinė, mokinys nesugeba pajausti, kad dalį užduoties jau atliko, todėl jo motyvacija krenta. Kai užduotis suskaidyta į žingsnelius, mokinys suvokia, ką jau padarė, ir „atlygio“ hormonas padidina motyvaciją. Ketvirtojoje brandos stadijoje kompleksinės užduotys yra sprendžiamos daug lengviau. Smegenų vystymuisi labai kenkia ilgalaikis stresas. Pakitus kūno formoms, sumažėja savivertė. Paauglystės laikotarpiu paaugliams sunkiau save išreikšti, kalbinės ir klausos funkcijos pablogėja. Kadangi pasikeičia hormonų kiekiai, padidėja paauglių jaudinimasis, emocinis labilumas, jų reakcija gali būti sunkiai nuspėjama.

Planuojant pamokų tvarkaraščius vėlinti pamokų laiką paaugliams

		iki 11 val.	po 11 val.	Iš viso
Kaip jausdavaisi atsikėlęs darbo dienomis?	mieguistas	64,3 %	79,4 %	72,6 %
	budrus ir darbingas	35,7 %	20,6 %	27,4 %

Paaugliai visada rytą, atsibudę, jaučiasi mieguisti. Todėl jiems sunku susikaupti, ilgiau išlaikyti dėmesį. Paaugliams sutrinka miego ritmas, jie linkę eiti miegoti ir keltis vėliau.

Planuojant pamokų tvarkaraščius vėlinti pamokų laiką paaugliams

		Berniukai	Mergaitės	Iš viso
Kada praėjusią savaitę įprastai eidavai miegoti?	laiku (21-22 val.)	21,3 %	17 %	19 %
	per vėlai (22 val. ir vėliau)	78,7 %	83 %	81 %

Paaugliai eina miegoti vėliau. Tyrimas parodė, kad paaugliai ilgai naršo socialiniuose tinkluose, bendrauja su draugais. Tik 2 proc. iš apklaustų berniukų ir 14 proc. apklaustų mergaičių skaito.

Socialinio teisingumo visiems mokiniams užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

	Lygties koeficientai B	Standartizuoti koeficientai β	t	p
Mokinių emocinį įsitraukimą prognozuojantys veiksniai ($R^2 = 0,444$; $F = 33,989$, $p < 0,0001$)				
Konstanta	1,030		4,738	0,0001
Lytis	0,221	0,140	2,452	0,015
Mokytojo palaikymas	0,155	0,177	2,051	0,042
Mokinių savarankiškumą skatinantis mokytojo elgesys	0,203	0,373	4,796	0,0001
Socialinis teisingumas	0,177	0,197	2,552	0,012
Mokinių elgesio įsitraukimą prognozuojantys veiksniai ($R^2 = 0,343$; $F = 29,746$, $p < 0,0001$)				
Konstanta	1,832		10,042	0,0001
Lytis	0,306	0,248	3,996	0,0001
Mokinių savarankiškumą skatinantis mokytojo elgesys	0,136	0,319	4,318	0,0001
Socialinis teisingumas	0,198	0,282	3,811	0,0001

Nors paaugliai linkę vadovautis emocijomis, tačiau, sprenddami apie socialinį teisingumą, remiasi logika. Jiems moralinės normos yra aiškos, tad jie nori, kad šių normų būtų laikomasi. Jei mokytojas nori būti autoritetas, labai svarbu pačiam laikytis moralinių normų ir su visais elgtis vienodai teisingai: vertinti vienodai, pagal tuos pačius kriterijus, vienodai visus išklaustyti, vienodai visiems skirti dėmesio. Socialinis teisingumas turi įtakos mokinių įsitraukimui į mokymąsi: ir emociniu, ir elgesio aspektu. Jei neužtikrinamas socialinis teisingumas, sumažėja mokytojo autoritetas.

Mokinių augimo mąstysenos puoselėjimas

MOKINIO
LYGMUO

- Vadovaukitės augimo mąstysenos nuostatomis.
- Įžvelkite mokinių pastangų prasmę ir atskleiskite tai mokiniui.
- Siekiamą mokinio mokymosi pažangą susiekite su konkrečiais trumpalaikiais tikslais.

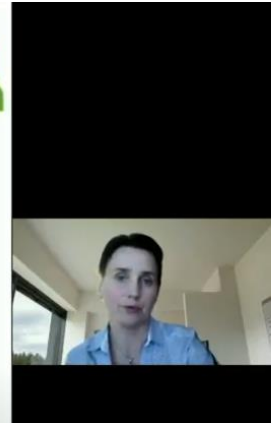
Augimo mąstysena – tai, kaip pats mokinyss supranta savo pastangas, kaip pats apie save galvoja. Jei mokinyss apie save galvoja gerai, jei mokytojas apie jį galvoja gerai ir tiki jo pastangomis, tada mokinyss pasižymi augimo mąstysena ir jo akademiniai rezultatai yra daug aukštesni. Mokytojas neturėtų mąstyti taip: jei tu esi iš nepalankios aplinkos, iš tavęs daugiau ir nereikalausiu. Tada ir pats mokinyss pradeda savimi nebetikėti. 13–14 metų paauglių augimo mąstysena yra mažai išreikšta. Jie negalvoja apie save ir savo pasiekimus teigiamai. Tik vėliau ši mąstysena tampa išreikšta. Todėl svarbu paaugliams kelti pamatuotus tikslus, kad galėtų juos iš tikrųjų pasiekti. Taip pat svarbu, kad laikas nuo laiko jie patirtų sėkmę. Svarbu su paaugliu individualiai kalbėtis, skatinti jo tikėjimą savimi.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- ✓ Fizinis aktyvumas vaidina **pagrindinį** vaidmenį užtikrinant mokinių fizinę ir psichinę raidą.
- ✓ Sveikos gyvensenos įpročiai formuojasi vaikystėje ir yra glaudžiai susiję su asmens identiteto formavimusi.

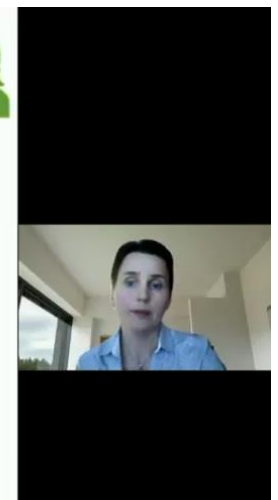
Mes rūpinamės, ar kūdikis laiko galvą, ar jis jau atsisėda, atsistoja. Bet vėliau, ypač išleidus į mokyklą, fizinis aktyvumas nebelaikomas tokiu svarbiu. Paauglystėje, kai sparčiai auga kaulai, fizinis aktyvumas yra be galo reikalingas. Paauglystėje kūno segmentai turi polinkį greitai adaptuotis prie netaisyklingos laikysenos.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- Pagal Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) rekomendacijas mokiniai turėtų **mažiausiai 60 min. per dieną** skirti fiziškai aktyviai veiklai (Bull ir kt., 2020; Maugeri ir kt., 2020; Tremblay ir kt., 2016).
- Nepaisant visų mokslinių įrodymų apie fizinio aktyvumo naudą ir svarbą paauglių fizinei ir psichikos sveikatai, tik 10 proc. vaikų atitinka PSO fizinio aktyvumo rekomendacijas (Aubert ir kt., 2018).

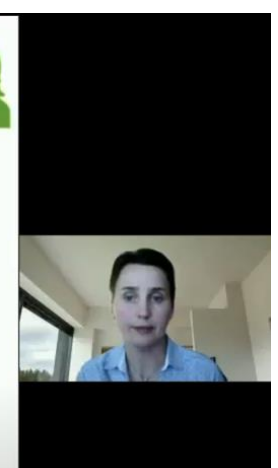

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- PSO rekomenduoja, kad 5-17 m. vaikai / mokiniai turėtų užsiimti fizine veikla **ne rečiau negu 3 val. kasdien**.
- Be kasdieninio fizinio aktyvumo vaikai ir paaugliai turi atlikti didelio intensyvumo fizinę veiklą mažiausiai **3 kartus per savaitę**, taip pat ne rečiau negu **3 kartus per savaitę** turi atlikti kaulų ir raumenų sistemą lavinančius jėgos pratimus.

Fizinis aktyvumas turėtų būti pakankamai intensyvus, pulsas turėtų pakilti iki 160 ir daugiau.

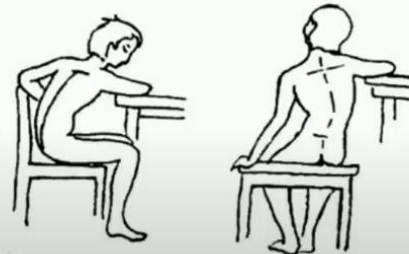
Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Kaip fizinio aktyvumo stoka veikia mokinių organizmą?

- Nenormalus kaulų augimas
- Netaisyklinga judesio biomechanika
- Sutrikusi kvėpavimo funkcija
- Miego kokybės blogėjimas

Jeigu nėra fizinio aktyvumo, kaulai negali normaliai vystytis, pasiekti tinkamą tankį. Labiausiai tam reikalingi jėgos fiziniai krūviai. Yra daug vaikų, kurie netaisyklingai bėga ar sėdi, nes yra pasikeitusi jų judesio biomechanika. Sėdėjimas susilenkus turi įtakos kvėpavimo funkcijoms. Plaučiai, diafragma, kvėpavimo organai yra ne tokioje būsenoje, kaip turėtų būti. Ilgas sėdėjimas turi didžiausią įtaką įvairiems sutrikimams. Sumažėja gaunamas deguonies kiekis, todėl sumenksta kognityvinės funkcijos, taip pat ir pasiekimai. Dėl fizinio aktyvumo stokos miego kokybė dar labiau suprastėja. Todėl mokiniai yra mieguisti, nervingi, jei neišsimiegoję – prastesnės atminties.

Įsitraukimo į mokymosi procesą prastėjimas

MOKINIO
LYGMUO

Kuo didesnis fizinis aktyvumas, tuo geresnis mokinių emocinis (ypač mokinių iš nepalankios aplinkos) ir elgesio įsitraukimas į mokymosi procesą.

	Mokiniai pagal fizinio aktyvumo lygį	Vidurkis	t-testo rezultatas	
			t	p
Mokinių emocinis įsitraukimas	mažas	3,18	-2,055	0,041
	vidutinis	3,42		
Mokinių elgesio įsitraukimas	mažas	3,30	-2,959	0,004
	vidutinis	3,57		

Kuo mažesnis mokinių fizinis aktyvumas, tuo jie prasčiau emociškai įsitraukia į mokymąsi.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Kaip fizinio aktyvumo stoka veikia mokinių organizmą?

- Antsvoris ir nutukimas
- Imuninės sistemos silpnėjimas
- Lėtinių ligų atsiradimas (širdies, diabeto, nutukimo...)

Jei mokinys dar sėdi ir per pertrauką, tai mokykloje jo praleistos 8–9 valandos yra gryno sėdėjimo valandos. Tyrimai rodo, kad 30 min. sėdėjimas jau turi įtakos skirtingai raumenų aktyvacijai.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Fizinio aktyvumo kaita 7-10 klasėse

	Vidurkis	SD	ANOVA test		Partial Eta squared η^2
			F	p	
7 klasė	2,58	0,77	2,457	0,064	0,040
8 klasė	2,59	0,64			
9 klasė	2,32	0,64			
10 klasė	2,33	0,53			

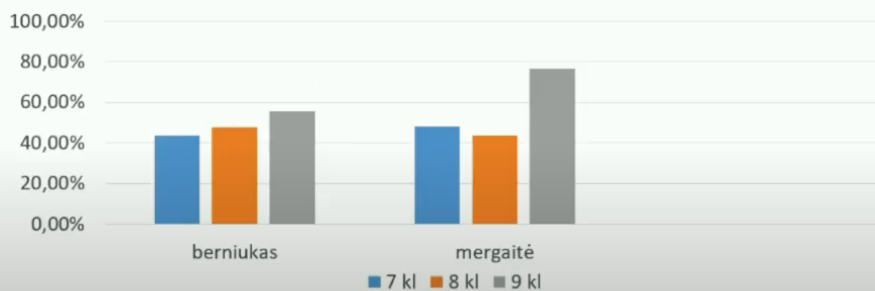
9–10 klasėse mokinių fizinis aktyvumas dar labiau mažėja.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Žemo fizinio aktyvumo grupei priskiriamų mokinių dinamika

Berniukų fizinis aktyvumas didėja, bet mergaičių didėja labiau.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- Kokybiškų fizinio ugdymo pamokų užtikrinimas
- 20 min. trukmės fiziškai aktyvių pertraukų organizavimas
- Trumpų fizinės veiklos intervencijų visų mokomųjų dalykų pamokose organizavimas
- Supratingas ir palankus žvilgsnis į berniukų, vaikų didesnį poreikį judėti

Fiziškai aktyvių pertraukų nebebūna. Vaikų fizinio aktyvumo poreikis yra didesnis negu merginų. Jeigu vaikinai šio poreikio nepatenkina, gali kilti nepageidautinas agresyvus elgesys.

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Mokinių fizinis aktyvumas

	Berniukai		Mergaitės		Iš viso	
	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Fizinis aktyvumas laisvalaikio	2,09	0,69	1,83	0,52	1,94	0,62
Fizinis aktyvumas fizinio ugdymo pamokose	3,91	1,00	3,40	1,07	3,59	1,05
Fizinis aktyvumas per pertraukas	1,43	0,78	1,33	0,68	1,38	0,73
Fizinis aktyvumas po pamokų	3,08	1,28	2,74	1,28	2,90	1,29
Fizinis aktyvumas vakarais	2,95	1,29	2,95	1,25	2,95	1,27
Fizinis aktyvumas savaitgaliais	2,98	1,23	2,99	1,15	2,98	1,18
Fizinės veiklos dažnumas per 7 d.	2,99	1,26	2,64	1,20	2,80	1,23
Fizinės veiklos dažnumas per dieną	2,82	1,05	2,90	0,96	2,86	1,00
PAQ-A (iš viso)	2,54	0,69	2,40	0,62	2,46	0,66

Didžiausias mokinių fizinis aktyvumas yra per fizinio ugdymo pamokas. Jos turėtų būti faktiškai kasdien. Per pertraukas fizinis aktyvumas yra mažo intensyvumo.

Kokybiškų fizinio ugdymo pamokų užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- Pamokos dalys
- Didelis ar vidutinis intensyvumas
- Judesio pagrindai ir judesio technika
- Judesių bagažas
- Taisyklingos pratimo padėtys
- Asmeninė pažanga
- Patirti sėkmę ir džiaugsmą

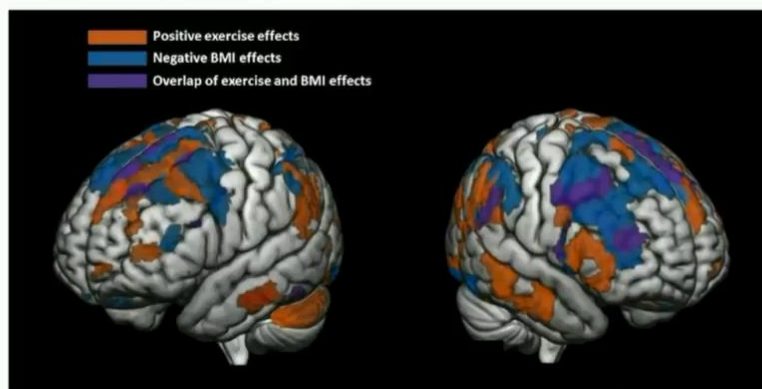
Fizinio ugdymo pamokoje bent 20 min. turi būti didelio intensyvumo. Tyrimai rodo, kad didelio ir vidutinio intensyvumo fizinis aktyvumas turi didelę įtaką kognityvinėms funkcijoms: gebėjimui susikaupti ir pan. gerai sustruktūruotoje fizinio ugdymo pamokoje turi būti „atvėsimo“ dalis, skirta nurimti, pasiruošti kitai pamokai. Jei nebus fizinio aktyvumo, klasėje turėsime daug prastesnę drausmę bei įsitraukimą. Fizinio ugdymo pamokose svarbiausia judesio pagrindai ir judesio technikos. Turime išmokyti mokinius teisingai judėti, tūptis, sėdėti ir pan. Kuo didesnis judesių bagažas, tuo labiau tikėtina, kad vaikas ateityje bus fiziškai aktyvus.

Kokybiškų fizinio ugdymo pamokų užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

- Didelis ar vidutinis intensyvumas

(Image: Skylar Brooks, Boston Children's Hospital)
Skylar J Brooks, Sean M Parks, Catherine Stamoulis, Widespread Positive Direct and Indirect Effects of Regular Physical Activity on the Developing Functional Connectome in Early Adolescence, *Cerebral Cortex*, Volume 31, Issue 10, October 2021, Pages 4840–4852, <https://doi.org/10.1093/cercor/bhab126>

60–40 min. fizinio aktyvumo turi įtakos tam tikroms smegenų zonoms, ypač tomis, kurios atsakingos už mūsų mokėjimą mokytis: priimti sprendimus, atsiminti ir pan. Didelis fizinis aktyvumas sumažina antsvorio įtaką, nes antsvoris yra susijęs su tam tikromis smegenų zonomis.

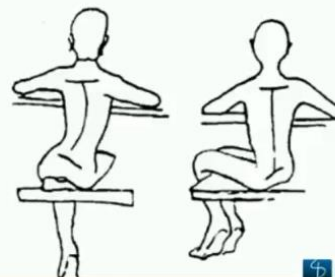
Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Ilgalaikės statinės padėtys gali sukelti:

- Laikysenos sutrikimus
- Psichinę įtampą
- Regėjimo arba klausos sutrikimus
- Nuovargį dėl raumenų įtamos

 Isveikata.lt

2020 m. 34 vaikams iš 1000 apsilankusių gyd. įstaigose
diagnozuota nenormali laikysena ar skoliozė

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

Ilgalaikės statinės padėtys

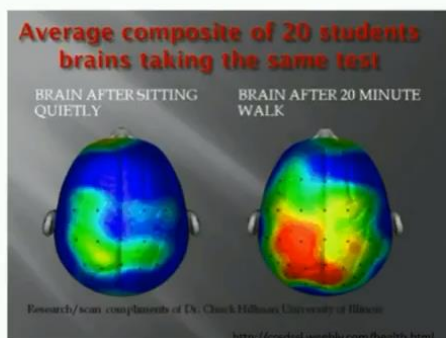
© 2011 www.erikdalton.com

Mokinių fizinio aktyvumo poreikio užtikrinimas

MOKINIO
LYGMUO

20 min. trukmės fiziškai aktyvių pertraukų organizavimas

Mokinių fizinio aktyvumo reikšmė

Fizinei sveikatai	Psichikos sveikatai	Mokymuisi
• stiprina širdies ir kvėpavimo sistemų darbą • didina raumenų masę • gerina kaulų struktūrą • mažina nutukimo riziką • gerina fizinės ypatybes	• gerina mokinių nuotaiką • mažina įtampą, stresą • teigiamai veikia smegenų neuroplastiškumą • didina pasitikėjimą savimi • didina gebėjimą bendrauti	• didina mokinių tarpusavio bendradarbiavimą • greitina sprendimų priėmimą • didina savireguliaciją • didina motyvaciją • gerina akademinį mokinių pasiekimus
• gerina bendrą klimatą klasėje • tobulina mokinių socialinius-emocinius įgūdžius		

5 min. trukmės fizinės intervencijos dalykinėse pamokose poveikis mokinių mokymuisi

Sukelia neigiamas emocijas
(nerimą, pyktį, baimę), stresą,
nenorą bendradarbiauti

• PER SUNKUS
MOKYMOSI IŠŠŪKIS
• NUOVARGIS

Gali išsivystyti
konfliktinė situacija

5 min. TRUKMĖS FIZINĖS VEIKLOS INTERVENCIJA

- Aktyvuoja kraujotakos ir kvėpavimo sistemas
- Aktyvuoja smegenų žievę (tai naudinga suvokimo procesams, įsiminimui)
- Mažėja raumenų įtampos sukeltas nuovargis
- Mažėja stresas ir nerimas
- Trumpėja problemų sprendimo laikas, probleminė situacija lengviau išsprendžiama

- Paskatina mokinio įsitraukimą į mokymosi procesą (geresnį informacijos suvokimą ir įsisavinimą)
- Sudaro palankesnes sąlygas mokytis (didesnė motyvacija, geresnė drausmė klasėje, geresnis bendradarbiavimas)

Pavyzdžio svarba ugdant

MOKINIO
LYGMUO

- Užtikrinti mokinių prigimtinių poreikį judėti
- Skatinti visos mokyklos bendruomenės pozityvų požiūrį į fizinę veiklą, įtraukti į mokyklos projektus ar iššūkius, didinančius fizinį aktyvumą
- Sukurti ir taikyti skatinimo sistemą fiziškai aktyviems mokiniams ir mokytojams

https://d3q33rbmdkxj.cloudfront.net/1589466137456_af23CE.png

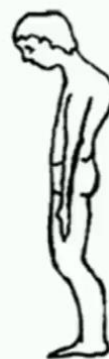
Fizinį aktyvumą turi rodyti visa bendruomenė.

Planuojant mokinių neformalias veiklas

MOKINIO
LYGMUO

- Rinktis fiziškai aktyvias veiklas ar jas integruoti į numatytą veiklą
- Išnaudoti gamtinę aplinką: žygiai, žaidimai ant smėlio, kalnuotos vietovės
- Būti patiems fiziškai aktyviems, skatinti ir motyvuoti šalia esančius mokinius

Ugdykime fiziškai aktyvų vaiką.

Paulius Andruškevičius, Joniškio rajono Gataučių Marcės Katiliūtės pagrindinės mokyklos direktorius, dailės, technologijų ir informacinių technologijų mokytojas

Dalis tyrėjos Eglės rekomendacijų mūsų mokykloje jau įgyvendinamos.

Visa bendruomenė dalyvauja fizinio aktyvumo procese. Yra įsitraukęs ir direktorius, ir mokytojai, ir mokiniai, net mažiausi darželinukai. Jei mažieji bėgimo takelyje suklumpa, tai mokytojas juos nuneša iki finišo. Kaimo mokyklos vaikams judesio svarba gal labiau suprantama. Stengiamės savo vaikams suteikti laimėjimo džiaugsmą, o po to reguliuoti ir kitus mokymo procesus. Fizinio ugdymo mokytojas turi būti pavyzdys, dalyvaudamas pamokoje. Sakome, kad jis pas mus yra savotiškas „gaisrų gesintojas“, nes sugeba padėti vienam ar kitam mokiniui, kad pasitemptų mokydamasis, išsitaistytų vieną kitą dvejatą, nes tik tokiu atveju galės važiuoti į varžybas. Mūsų mokyklos didžioji mokinių dalis aktyviai sportuoja. To pasiekėme per 12 metų nuoseklaus darbo. Laiptinėje turime sieną su mokinių laimėtomis taurėmis. Kurdami šią galeriją, baiminomės, ar išstatytos taurės nenukentės. Tačiau mokiniai labai rūpinasi jomis ir saugo. Mokiniams didelė garbė galerijoje patiems pastatyti laimėtą taurę. Per pertraukas mokiniai žaidžia stalo tenisą. Pats direktorius vadovauja stalo teniso būreliui. Patys mokiniai organizuoja stalo teniso turnyrus, mokosi būti pavyzdžiu. Turime daug tradicinių renginių, vienas iš jų – „Taiklioji rankelė“. Jis netgi yra respublikinis. Jame varžomasi šaudymu lanku, oriniu pistoletu, mėtymu į krepšį ir pan. Pagal direktoriaus sprendimą pagrindinis prizas – lankas – mokykloje nelikdavo, kadangi mokykloje yra bazė treniruotis, jis iškeldavavo į kitas mokyklas. Tuo norime skatinti ir kitose mokyklose netradicinį požiūrį į fizinio aktyvumo veiklas. Direktoriaus pavyzdžio dėka pats kaip mokytojas atradau badmintoną kaip sporto šaką. Badmintonas skatina visų įsitraukimą – ir fizikos mokytojų. Norima, kad vaikai, kurie sportuoja, dalyvauja varžybose, rastų laimės ir sėkmingumo „geną“ savyje, o po to jis būtų pareguliuotas ir nukreiptas tinkama kryptimi. Dėl to vaikai pasitempia ir moksluose. Turime mokinių, ypač merginų, parvežusių laimėjimų iš profesionalaus sporto.

Linas Česnulis, Joniškio rajono Gataučių Marcės Katiliūtės pagrindinės mokyklos direktorius

Noriu pakviesti atvykti pas mus ir pamatyti, kaip gyvename iš sportinės pusės.

Edita Aukselienė, Joniškio rajono Skaistgirio gimnazijos direktorė

Dažnai savęs klausiamo, kaip sustiprinti mokinio galias? Žinoma, nėra vienareikšmio atsakymo. Veikiame pagal Geros mokyklos koncepciją, siekiame, kad mokinio laikas, praleistas mokykloje, jam būtų įdomus ir prasmingas. Pasidalysiu keliais tyrėjų rekomendacijų pritaikymo pavyzdžiais. Taikome dviejų partneriškų mokytojų darbo modelį matematikos pamokoje. Tai mokymosi pagalba 6–8 klasių mokiniams, kurių skirtingi gebėjimai. Kai su klase dirba du pedagogai, yra galimybė ir stebėti, ir mokyti, suteikti pagalbą visiems mokiniams. 5–8 klasėse taikome integruotą dalyko ir užsienio kalbos mokymą: biologijos, geografijos, kitų dalykų mokomasi kartu su užsienio kalba, pridedama viena papildoma pamoka per savaitę. Šiuo atveju irgi dirba du mokytojai: dalykininkas ir anglistas. Taip mokiniai gauna daugiau dėmesio, dažniau paskatinami, dažniau gauna grįžtamąjį ryšį ir patiriamos sėkmės įvardijimą. Gimnazijoje labai svarbu reflektavimo kultūrą įvesti į ugdymo procesą. Naudojame sistemą „Reflectus“. Ji leidžia mokytojui nedelsiant pateikti informaciją apie pamokos rezultatus, mokomosios medžiagos įsisavinimą, mokinių įsitraukimą ir jauseną, motyvacijos lygį. Neturime skambučio, pasibaigus pamokai. Mokytojas gali užbaigti pamoką keliomis minutėmis anksčiau, jei tai atitinka susiklosčiusią situaciją, arba vėliau. Socialinį teisingumą visiems mokiniams užtikrina jų pačių dalyvavimas socialinio teisingumo užtikrinimo procese. Yra susitarimas: pamatei problemą, apie ją praneši, pasakai ir būtinai pasiūlai tos problemos sprendimą. Elektroninė patyčių dėžutė mūsų gimnazijoje nepasiteisino. Bet veikia pašto dėžutė koridoriuje – problemų, padėkų, pasiūlymų paštomatas. Efektyvūs yra mokinių aktyvo susirinkimai prie arbatos puodelio ir pan. Taip lengviau išsprendžia socialinės neteisybės ir moralinių normų pažeidimų sukeltos problemos. Reikalui esant, įtraukiami ir tėvai. Mokinių augimo mąstyseną puoselėjame per projektinę veiklą, tai yra 9–11 klasių mokinių metinius projektinius darbus. Kartu lavinami viešo kalbėjimo, dalyvavimo debatuose įgūdžiai. Mokytojai formuluoja gana aukštą siektiną rezultatą, keliama dideli lūkesčiai, nes darbai rengiami visus metus. Mokinių augimo mąstyseną ugdo mokytojų kuravimas. Kuratoriumi tampa pedagogas neatlygintinos savanorystės principu. Dar turime „Dešimtokų lentą“ mokymosi motyvacijai skatinti. Tai taip pat veikia, nes visi nori pabūti toje lentoje.

Sigita Pocienė, Joniškio rajono Skaistgirio gimnazijos direktorė ir pavaduotoja ugdymui

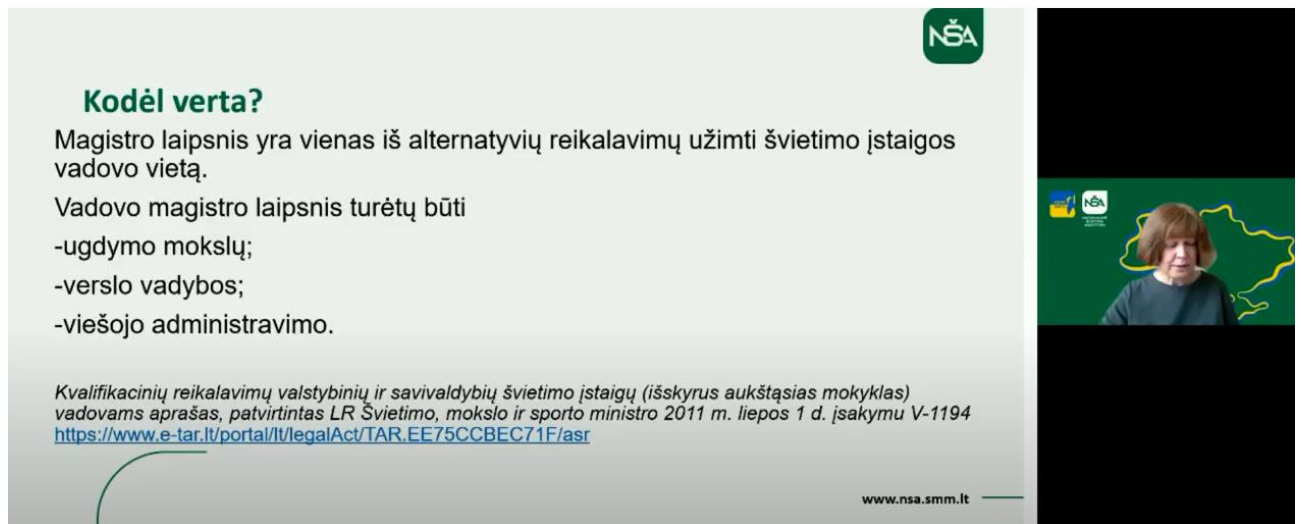
Manome, kad kokybiškos fizinio ugdymo pamokos yra tos, kurios vyksta lauke, gryname ore. Keičiame pamokų tvarkaraštį, kad mokiniai galėtų išvykti ir fizinio ugdymo pamoka galėtų vykti Žagarės regioniniame parke, Tyrelio pelkės pažintiniame take. Mokiniai praktikuoja spartųjį ėjimą ir įveikia 5–6 km atstumus. Kad mokiniai leistų pertraukų laiką lauke, kieme yra įrengtos erdvės, išpiešti kvadratai ir kt. Mokiniai turi galimybę pasiimti sporto priemonių – kamuolių, šokdinių ir kt., leisti laiką, žaisdami po pamokų ar laukdami, kol atvažiuos autobusas. Gimnazijos mokinių taryba vieną kartą per savaitę organizuoja fiziškai aktyvias pertraukas žiemą viduje, o kai šilta – lauke.

Gimnazijoje ugdome judėjimo kultūrą, kartu su tokia emocine socialine aplinka, kuri suteikia malonumą, pasitenkinimą. Organizuojame daug bendrų bendruomenės veiklų – iškylų, žygių, talkų, sporto švenčių ir varžybų. Jose dalyvauja mokiniai nuo pačių mažiausių iki didžiausių. Dažnai žygius ir kitas fizinio aktyvumo veiklas skiriame valstybinėms šventėms. Turime Žolinių futbolo festivalį, Solidarumo bėgimą ir kt. Labai aktyvūs mokiniai skautai. Futbolą žaidžia ir ikimokyklinukai, yra įsitraukę į „Futboliuko“ projektą. Turime ir berniukų, ir mergaičių, ir moterų futbolo komandas. Jose žaidžia mokinės, jų mamos ir mokyklos darbuotojos. Judriems neformalaus švietimo būreliams yra skiriama apie 57 proc. neformalaus ugdymo valandų, iš jų 43 proc. – sporto

būreliams. Mėgstamiausi būreliai yra futbolo, atletinės gimnastikos, tinklinio, stalo teniso, bokso. Tai lemia įkvepiantys pavyzdžiai iš savo aplinkos. Mūsų mokyklos mokiniui tapus Lietuvos ir Europos, ir pasaulio štangos spaudimo čempionu, mokiniai labai susidomėjo atletine gimnastika. Sportiniais laimėjimais dalijamasi gimnazijos „Facebook“ grupėje. Paauglių klasėje, kur trūko įsitraukimo, buvo drausmės problemų, psichologė vedė emocijų valdymo pratimus. Nusprendėme šios klasės auklėtoju skirti fizinio ugdymo mokytoją. Su juo parengėme sportinio įveiklinimo programą, tad šios klasės mokinių energiją nukreipėme į sportą. Tai buvo labai veiksminga. Problematiškiausi vaikinai tapo pagrindiniais futbolo komandos žaidėjais, sportinių renginių organizatoriais. Klasėje atmosfera pagerėjo. Mokiniai pradėjo geriau įsitraukti į mokymosi procesą ir visą mokyklos gyvenimą. Siekiame, kad kiekvienas mokinytis įsitikintų, jog sportinis aktyvumas suteikia daug džiaugsmo, naudos sveikatai, gerina tarpusavio santykius. Tikimės, kad įgyta gera fizinio aktyvumo patirtis taps jų gyvenimo būdu.

Dr. Vida Kazragytė, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo stebėsenos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkė

Atėjo pavasaris ir pirmas žingsnis pasirengti naujiems mokslo metams yra pradėti patiems studijuoti. Pristatysiu magistrantūros programas, kurias susijusios su vadyba ir lyderyste ir pagal kurias galima studijuoti šiais metais.

Kodėl verta?

Magistro laipsnis yra vienas iš alternatyvių reikalavimų užimti švietimo įstaigos vadovo vietą.

Vadovo magistro laipsnis turėtų būti

- ugdyto mokslo;
- verslo vadybos;
- viešojo administravimo.

Kvalifikacinių reikalavimų valstybinių ir savivaldybių švietimo įstaigų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovams aprašas, patvirtintas LR Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2011 m. liepos 1 d. įsakymu V-1194
<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EE75CCBEC71F/asr>

www.nsa.smm.lt

Turbūt dauguma žino, o galbūt ir nežino, jog magistro laipsnis yra viena iš alternatyvių reikalavimų, norint užimti švietimo įstaigos vadovo vietą. Toliau daugiau kalbėsiu apie tas programas, kurios suteikia ugdymo mokslo, tai yra edukologijos, arba verslo vadybos magistro laipsnį.

Pretendentai į švietimo vadovus yra įgiję magistro kvalifikacinį laipsnį

2021 m. sausio-birželio mėnesį – **206 (62 proc.)**

2021 m. liepos-gruodžio mėnesį **228 (77 proc.)**

<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2022/03/1-priedas.pdf>

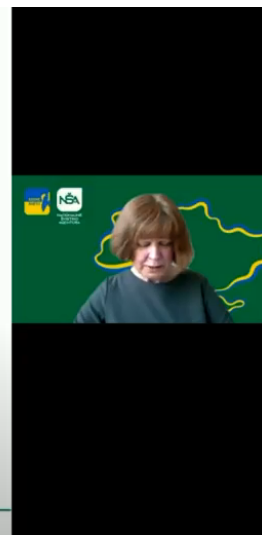
Ar šis alternatyvus reikalavimas tampa realiu reikalavimu? Taip. Pagal Nacionalinės švietimo agentūros Stebėsenos ir vertinimo departamento Vertinimo skyriaus pateiktą informaciją galima sakyti, kad pretendentų į švietimo įstaigų vadovus turinčių magistro laipsnį skaičius didėja. Kas pretenduoja į švietimo įstaigos vadovus, tas iš anksto įgyja magistro laipsnį.

2021 m. duomenimis, **beveik 40 proc.** Lietuvos švietimo įstaigų vadovų yra įgiję magistro laipsnį.

Iš jų maždaug pusė dirba ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir gimnazijose, penktadalis – pagrindinėse mokyklose.

Švietimo politikos analizė. Švietimo įstaigų vadovai: iššūkiai ir pokyčiai. 2021 m. Kovas. Nr. 1 (191).

www.nsa.smm.lt

Yra iškalbingi tarptautinio tyrimo TALIS duomenys.

2018 m. TALIS: pagrindinių mokyklų vadovai yra įgiję magistro ar jam prilyginamą laipsnį

Lietuvoje – 61 proc., EBPO – 63 proc.

Vadovai buvo mokęsi vadybinio darbo prieš pradėdami eiti vadovo pareigas:

Lietuvoje – 28 proc.; EBPO – 54 proc.

Vadovų studijų programose buvo mokyklos administravimo ar lyderystės dalykų:

Lietuvoje – mažiau negu trečdalis, EBPO – daugiau negu pusė. Pietų Korėjos, Maltos, Singapūro, JAV – daugiau negu 75 proc.

Vadovai, pradėję eiti vadovo pareigas, studijavo formalųjį išsilavinimą teikiančiose programose, kurių turinyje buvo vadybos dalykų

Lietuvoje – 37 proc., EBPO – 33 proc.;

programose, kuriose buvo švietimo lyderystės dalykų

Lietuvoje – 47 proc., EBPO – 29 proc.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) TALIS 2018 tyrimo rezultatai.

www.nsa.smm.lt

Šie duomenys kalba ne apie visus, bet apie pagrindinių mokyklų vadovus. Pagal šiuos duomenis Lietuva, palyginti su kitomis šalimis, atrodo gražiai, kitaip tariant, perdėm nesiskiria nuo EBPO šalių vidurkio pagal magistro laipsnio įgijimą. Didžiausias atsilikimas yra vadybos ir lyderystės mokymosi srityje. Mūsų švietimo įstaigų vadovų išsilavinime trūksta dalykų, kurie būtų susiję su vadyba, administravimu, lyderyste. Tačiau teigiamas dalykas yra tas, jog mūsų pagrindinių mokyklų vadovai, jau pradėję eiti pareigas, turi didelę motyvą ir imasi studijų. Šiuo požiūriu Lietuvos vadovai viršija EBPO šalių vidurkių rodiklius (žr. ankstesnę skaidrę). Tad skatintina vadovus, jau dirbančius, bet neturinčius magistro laipsnio, imtis šio žingsnio ir pasiryžti studijuoti.

Studijų programa		Suteikiamas laipsnis
Edukologija	VU	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Edukologija	KTU	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Edukologija	VU ŠA	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Edukacinių technologijų valdymas	MRU	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Švietimo vadyba	VDU	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Švietimo vadyba	KU	Ugdymo mokslų / edukologijos magistras
Lyderystė ir pokyčių vadyba	MRU	Verslo vadybos magistras
Žmonių išteklių vadyba	KTU	Verslo vadybos magistras
Švietimo lyderystė	ISM	Verslo vadybos magistras, švietimo kvalifikacija

Skaidrėje pateiktų magistrantūros studijų programose yra vadybos ir švietimo lyderystės dalykų. Duomenys yra iš AIKOS sistemos ir universitetų interneto svetainių. Magistrantūros programų, pagal kurias studijuojant galima mokytis vadybos ir švietimo lyderystės dalykų, tokių kaip „Švietimo sistemos vadyba“ arba „Lyderiavimas“, arba „Švietimo kokybės vadyba“, arba „Lyderiavimas mokant ir mokantis“, yra daugiau. Jos nebūtinai turi vadintis „Švietimo vadyba“ ar pan. Programos, kurios vadinasi „Edukologija“ ar „Edukacinių technologijų valdymas“, taip pat turi vadybos ir švietimo lyderystės dalykų, tik jų skaičius bei apimtis kreditais skiriasi. Kitos programos taip pat turi vadybos ir švietimo lyderystės dalykų, bet suteikia verslo vadybos kvalifikacinį magistro laipsnį.

Prašymai studijuoti teikiami 2022 m.	
ISM:	nuo kovo 1 d. iki birželio 20 d.
KTU:	nuo gegužės 2 d. iki birželio 28 d.
KU:	nuo birželio 1 d. iki birželio 30 d.
MRU:	nuo birželio 7 d. iki liepos 1 d.
VDU:	nuo birželio 1 d. iki birželio 28 d.
VU ir VU ŠA:	nuo gegužės 20 d. iki birželio 29 d.

Ši informacija parengta, remiantis skelbimais universitetų interneto svetainėse, nes šiais metais universitetai priima prašymus studijuoti savo tvarka. Anksčiausiai prašymus priima ISM. Tai tiek trumpai apie studijų programas. Yra parengta ir platesnė informacija, maždaug 10 puslapių, apie šias programas. Ją galėsite rasti Nacionalinės švietimo agentūros interneto svetainės Mokyklų veiklos plėtros skyriaus skyrelyje [Nacionalinė švietimo agentūra - » Mokyklų direktorių pavaduotojams \(smm.lt\)](#)

Viešąją konsultaciją moderavo *Albina Vilimienė*, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus vedėja

Viešosios konsultacijos vaizdo ir garso įrašą transkribavo ir medžiagą parengė *Vida Kazragytė*, Nacionalinės švietimo agentūros Švietimo pagalbos departamento Mokyklų veiklos plėtros skyriaus metodininkė